

ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของหุ้นยั่งยืนในประเทศไทย

วรงค์ดี วราเดชสถิตวงศ์* อีราลักษณ์ สัจจะวาที**

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

e-mail: kannzzert999@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่ได้รับการประกาศให้เป็นหุ้นยั่งยืนประจำปี 2563 Thailand Sustainability Investment (THSI) จำแนกตามคุณลักษณะของบริษัท และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ บริษัทที่จดทะเบียนในกลุ่ม THSI จำนวน 124 บริษัท โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ MAI จำนวน 110 บริษัท การเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี 2563 แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1ก) และรายงานการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนประจำปี 2563 โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ตามมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ F-test, การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมกลุ่มทรัพยากร (Resource) และ กลุ่มอสังหาริมทรัพย์ (Property) มีอายุของกิจการระหว่าง 31-50 ปี ขนาดของกิจการมีมูลค่าน้อยกว่า 10,000 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เป็นนิติบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือบุคคลผู้มีสัญชาติไทย มีความสามารถในการทำกำไรจากการดำเนินการต่อยอดขายที่ร้อยละ 22.48 มีอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ (Return On Asset) ร้อยละ 3.45 และอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return On Equity) ร้อยละ 7 ด้านโครงสร้างเงินทุน พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.47 อัตราส่วนหนี้สินต่อผู้ถือหุ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 เท่า และอัตราส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 เท่า มีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกำกับดูแลองค์กร (Organizational Governance) ด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ด้านการปฏิบัติด้านแรงงาน (Labor Practices) และด้านสิ่งแวดล้อม (The Environment) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท จำแนกตามคุณลักษณะของบริษัท พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่มีคุณลักษณะ ด้านขนาดของกิจการหรือ Market Capitalization หรือ Firm Size ที่มีขนาดแตกต่างกันมีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาปัจจัยด้านคุณลักษณะของบริษัทที่มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านขนาดของกิจการของบริษัทที่อยู่ในกลุ่มหุ้นยั่งยืนประจำปี 2563 Thailand Sustainability Investment (THSI) มีอิทธิพลสูงสุด ต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีผล, มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000), หุ้นยั่งยืน และมูลค่าของบริษัท

* นักศึกษาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

** อาจารย์ที่ปรึกษาประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

Factors Influencing Corporate Social Responsibility Disclosure of the Thailand Sustainability Investment (THSI) in Thailand

Vorasak Varadetsatitvong* Teeralak Satjawathee**

Master of Business Administration, Payap University, Chaing Mai, Thailand

e-mail: kannzzert999@gmail.com

ABSTRACT

This research study aimed to study the level of social responsibility disclosure. Compare the Company's corporate social responsibility disclosures that have been declared as sustainable stocks of the year 2020, Thailand Sustainability Investment (THSI), classified by company characteristics. And study the factors affecting the Company's corporate social responsibility disclosures that have been declared as sustainable stocks of the year 2020, Thailand Sustainability Investment (THSI). The sample population is 124 THSI listed companies announced by the Stock Exchange of Thailand 2020, The sample group was selected to be listed companies on the Stock Exchange of Thailand. And the MAI Stock Exchange of 110 companies. Data was collected from the 2020 Annual Report, the Annual Registration Statement (Form 56-1 A) and the Sustainability Development Report 2020 by using content analysis methods in the corporate social responsibility data (ISO 26000). The statistical package was used to analyze the data such as mean, percentage, standard deviation. The statistics used to test the hypothesis were One Way ANOVA, Pearson's Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis.

The results of the study revealed that most of the companies that have been declared as Thailand Sustainability Investment (THSI) stocks are in the Resource and Property industries. The business maturity between 31-50 years with market capitalization is less than 10,000 million baht. Most of the shareholders' structure of the company is a juristic person of Thai nationality or natural person with Thai intuition. Profitability from operations to sales at 22.48 percent, with a return on asset ratio of 3.45 percent and a return on equity ratio (return on equity) at 7 percent. In terms of capital structure, it was found that the debt to total assets ratio was The average value was 0.47, the debt to equity ratio had an average of 1.51 and the ratio of non-current liabilities to total shareholders' equity has an average of 1.00. It has the highest level of corporate social responsibility disclosure. When considering each aspect, it was found that corporate governance Organizational Governance, Human Rights, Labor Practices and the Environment were the highest average. The disclosure of corporate social responsibility information Classified by company characteristics, it was found that the corporate social responsibility disclosures with Market Capitalization feature were Different sizes have different levels of corporate social responsibility disclosure. The characterization factor of the company that influences the level of corporate social responsibility disclosure,

it was found that only the factor of the business size of the companies in the 2020 Thailand Sustainability Investment (THSI) group had the greatest influence. The level of social responsibility disclosure was statistically significant.

Keywords: Factor, Disclosure level, Social responsibility standards, Sustainable stocks and Market Capitalization

บทนำ

การเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักของมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) โดยมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมนี้ใช้เป็นแนวทางสำหรับวัดการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกิจการ ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นสิ่งจำเป็นที่กิจการหลายกิจการต้องให้ความสำคัญจนกลายเป็นความจำเป็นในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนากิจการของบริษัทตนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ลดต้นทุน ลดความเสี่ยงและเพิ่มความสามารถให้มากกว่าคู่แข่งทางธุรกิจ และได้มีการสร้างมาตรฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) ขึ้นมาหลายปีที่ผ่านมา บริษัทหรือกิจการต่างๆในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการทำ CSR เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้พบว่าประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ความสนใจในการการทำ CSR (Darus, Arshad & Othman, 2009) เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ การทำ CSR เป็นแนวคิดหนึ่งที่บริษัทหรือกิจการต้องการดำเนินกิจการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนแก่บริษัทหรือกิจการ มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) นั้น เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของกิจการ มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) ประกอบไปด้วยหลักสำคัญทั้งหมด 7 ข้อ (1.) การกำกับดูแลองค์กร (Organizational Governance) (2.) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) (3.) การปฏิบัติด้านแรงงาน (Labor Practices) (4.) สิ่งแวดล้อม (The Environment) (5.) การปฏิบัติดำเนินงานอย่างเป็นธรรม (Fair Operating Practices) (6.) ประเด็นด้านผู้บริโภค (Consumer Issues) (7.) การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน (Community Involvement and Development) (International Organization for Standardization, 2010)

ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบริษัทในกลุ่มหุ้นยั่งยืนหรือ Thailand Sustainability Investment (THSI) ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ผ่านเกณฑ์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงสังคมสิ่งแวดล้อม และบรรษัทภิบาล (ESG) ในกระบวนการดำเนินงานของบริษัท ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยประกาศรายชื่อหุ้นยั่งยืนประจำปี 2563 จำนวน 124 บริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) มีจำนวนเพิ่มขึ้น 51 บริษัท จากการประกาศรายชื่อหุ้นยั่งยืนในปี 2558 นับได้ว่ามีระดับการเติบโตถึงร้อยละ 143.14 ภายในระยะเวลา 5 ปี ประกอบด้วยหุ้นยั่งยืนที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีจำนวน 114 บริษัท และเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI จำนวน 10 บริษัทประกอบด้วย กลุ่มทรัพยากร 21 บริษัท กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง 21 บริษัท กลุ่มบริการ 20 บริษัท กลุ่มอุตสาหกรรม 17 บริษัท กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร 16 บริษัท กลุ่มธุรกิจการเงิน 13 บริษัท กลุ่มเทคโนโลยี 12 บริษัท และกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค 4 บริษัท การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ESG ย่อมาจาก Environmental, Social, and Governance จะเน้นการดำเนินงาน 3 ประเด็นหลัก 1.การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) 2. การจัดการด้านสังคม (Social) และ 3. การจัดการด้านธรรมาภิบาล (Governance) สอดคล้องกับแนวคิดของ Corporate Social Responsibility (CSR) จากการพัฒนาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทหรือกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อ

ต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ประกอบด้วยปัจจัยด้านคุณลักษณะของบริษัท ได้แก่ ประเภทของอุตสาหกรรม อายุของกิจการ ขนาดของบริษัท โครงสร้างความเป็นเจ้าของ ความสามารถในการทำกำไร และโครงสร้างตัวแปรอิสระคือประเภทกลุ่มธุรกิจนั้น มีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับใด มีความแตกต่างกันอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ให้นักลงทุนที่สามารถนำข้อมูลผลการศึกษานำไปเป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจในการลงทุน และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบให้แก่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ยังไม่ได้รับการประกาศรายชื่อหุ้นยั่งยืนในการพัฒนาปรับปรุงเพื่อยกระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างครอบคลุมในปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของบริษัทหรือกิจการเป็นที่น่าเชื่อถือต่อสังคมและนักลงทุนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่ได้รับการประกาศให้เป็นหุ้นยั่งยืน ประจำปี 2563 Thailand Sustainability Investment (THSI)
2. เพื่อเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่ได้รับการประกาศให้เป็นหุ้นยั่งยืน ประจำปี 2563 Thailand Sustainability Investment (THSI) จำแนกตามคุณลักษณะของบริษัท
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่ได้รับการประกาศให้เป็นหุ้นยั่งยืนประจำปี 2563 Thailand Sustainability Investment (THSI)

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านประชากร** ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ประกอบไปด้วยบริษัทที่จดทะเบียนในกลุ่ม THSI จำนวน 124 บริษัท ประกาศโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย2563) แยกเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 114 บริษัท และตลาดหลักทรัพย์ MAI จำนวน 10 บริษัท โดยการศึกษาครั้งนี้จะใช้ข้อมูลจากรายงานประจำปี 2563 แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1ก) และรายงานการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนประจำปี 2563 โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ตามมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000)

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ประกอบด้วยแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (CSR) และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ได้แก่ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทของอุตสาหกรรม อายุของกิจการ ขนาดของบริษัท (Market Cap) โครงสร้างของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด

ตัวแปรตาม ได้แก่ แนวคิดมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) ตามหลัก 7ประการได้แก่ 1. การกำกับดูแลองค์กร 2. สิทธิมนุษยชน 3. การปฏิบัติด้านแรงงาน 4. สิ่งแวดล้อม 5. การปฏิบัติดำเนินงานอย่างเป็นธรรม 6. ประเด็นด้านผู้บริโภค 7. การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน

3. **ขอบเขตการวิเคราะห์ข้อมูล** การศึกษาคั้งนี้ใช้เป็น Plat Form หนึ่งในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ให้ข้อมูลทุติยภูมิ ดังนั้นพื้นที่ในการศึกษาคั้งนี้จึงเป็นในข้อมูลที่รวบรวมไว้แล้วจาก Set smart และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ได้รับรางวัลหุ้นยั่งยืน Thailand Sustainability Investment (THSI) จำนวน 124 บริษัท จากการประกาศในปี พ.ศ. 2563 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) ได้แก่ กลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 114 บริษัท และตลาดหลักทรัพย์ MAI จำนวน 10 บริษัท โดยมีการคัดเลือกบริษัทที่มีรายงานข้อมูลไม่ครบถ้วนตามเกณฑ์ที่ได้มีการกำหนดตามรายงานการตรวจสอบออกจากการวิเคราะห์

จำนวนตัวอย่าง

ในการศึกษารั้งนี้ใช้บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มหุ้นยั่งยืน Thailand Sustainability Investment (THSI) โดยสำรวจบริษัทในกลุ่มหุ้นยั่งยืนประจำปี พ.ศ. 2563 แบ่งเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ MAI จำนวน 110 บริษัท โดยดำเนินการคัดเลือกหุ้นในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินออกจากการวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็น แบบประเมินรายการ (Check list) โดยผู้วิจัยได้มีการแบ่งแบบรายการออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบริษัท ได้แก่ ประเภทของอุตสาหกรรม ชื่อบริษัท ขนาดของกิจการอายุของบริษัท โครงสร้างความเป็นเจ้าของ อัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด

ส่วนที่ 2 การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการตามหลักมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) ประกอบด้วย 7 หัวข้อหลัก ได้แก่ การกำกับดูแลกิจการที่ดี (Organizational Governance) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ปฏิบัติด้านแรงงาน (Labor Practices) สิ่งแวดล้อม (The Environment) การปฏิบัติดำเนินงานอย่างเป็นธรรม (Fair Operating Practices) ประเด็นด้านผู้บริโภค (Consumer Issues) และ การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน (Community involvement and development)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลมาจากฐานข้อมูลหลักทรัพย์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Market Analysis and Reporting Tool : SETSMART) เกี่ยวกับการคำนวณปัจจัยด้านขนาดของบริษัท (Market Cap) อัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด ปัจจัยด้านโครงสร้างของผู้ถือหุ้น ปัจจัยด้านอายุของกิจการ โดยประกอบด้วย แบบแสดงรายการประจำปี (แบบ 56-1) รายงานการ พัฒนาเพื่อความยั่งยืนประจำปี 2562 ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดสถิติที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลทางสถิติ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล
2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นวิธีการบรรยายลักษณะของสิ่งที่ต้องการ ศึกษา ซึ่งได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ การบรรยายคุณลักษณะทั่วไปของบริษัท ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ทำการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ใช้วิธีการทดสอบ One-Way ANOVA สำหรับการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการตามหลักมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) จำแนกตามคุณลักษณะของบริษัททั่วไปของบริษัท

5. ทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression Analysis) เพื่อพยากรณ์ของตัวแปรตามและหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามระหว่างคุณลักษณะบริษัท ความสามารถในการทำกำไร และโครงสร้างเงินทุนกับระดับการเปิดเผยรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรและโครงสร้างเงินทุน

ตัวแปร	Mean	S.D.
ความสามารถในการทำกำไร		
อัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ (ROA)	3.45	4.91
อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)	0.07	0.13
อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย (EBITDA)	22.48	23.91
โครงสร้างเงินทุน		
อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม	0.47	0.20
อัตราส่วนหนี้สินต่อผู้ถือหุ้น	1.51	1.98
อัตราส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด	1.00	1.85

ด้านความสามารถในการทำกำไร อัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ (ROA) (\bar{X} = 3.45, S.D. = 4.91) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) (\bar{X} = 0.07, S.D. = 0.13) และอัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย (\bar{X} = 22.48, S.D. = 23.91) ด้านโครงสร้างทางการเงิน อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (\bar{X} = 0.47, S.D. = 0.20) อัตราส่วนหนี้สินต่อผู้ถือหุ้น (\bar{X} = 1.51, S.D. = 1.98) และอัตราส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด (\bar{X} = 1.00, S.D. = 1.85)

ตารางที่ 2 แสดงระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศให้เป็นหุ้นยั่งยืนประจำปี 2563 Thailand Sustainability Investment (THSI) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ MAI

การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท	ระดับการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคม		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. การกำกับดูแลองค์กร (Organizational Governance)	1.00	0.00	มากที่สุด
2. สิทธิมนุษยชน (Human Rights)	1.00	0.00	มากที่สุด
3. การปฏิบัติด้านแรงงาน (Labor Practices)	1.00	0.00	มากที่สุด
4. สิ่งแวดล้อม (The Environment)	1.00	0.00	มากที่สุด
5. การปฏิบัติดำเนินงานอย่างเป็นธรรม (Fair Operating Practices)	0.98	0.13	มากที่สุด
6. ประเด็นด้านผู้บริโภค (Consumer Issues)	0.93	0.26	มากที่สุด

7. การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน (Community Involvement and Development)	0.96	0.19	มากที่สุด
รวม	0.98	0.05	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศให้เป็นหุ้นยั่งยืนประจำปี 2563 Thailand Sustainability Investment (THSI) โดยภาพรวม มีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในระดับมาก (\bar{X} = 0.98, S.D. = 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกำกับดูแลองค์กร (Organizational Governance) ด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ด้านการปฏิบัติด้านแรงงาน (Labor Practices) ด้านสิ่งแวดล้อม (The Environment) (\bar{X} = 1.00, S.D. = 0.00) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน (Community Involvement and Development) (\bar{X} = 0.96, S.D. = 0.19) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านประเด็นด้านผู้บริโภค (Consumer Issues) (\bar{X} = 0.93, S.D. = 0.26)

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม(ISO 26000) จำแนกตามคุณลักษณะของบริษัท

ระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท (CSR)	แหล่งความแปรปรวน	ผลบวก	องศา	ค่าเฉลี่ย	F	p-value
		กำลังสอง (SS)	อิสระ (df)	กำลังสอง (MS)		
ด้านประเภทอุตสาหกรรม	ระหว่างกลุ่ม	0.023	6	0.004	1.729	0.122
	ภายในกลุ่ม	0.227	103	0.002		
	รวม	0.249	109			
ด้านอายุของกิจการ	ระหว่างกลุ่ม	0.007	3	0.002	1.062	0.369
	ภายในกลุ่ม	0.242	106	0.002		
	รวม	0.249	109			
ด้านขนาดของกิจการ	ระหว่างกลุ่ม	0.031	2	0.016	7.622	0.001*
	ภายในกลุ่ม	0.218	107	0.002		
	รวม	0.249	109			
ด้านโครงสร้างผู้ถือหุ้น	ระหว่างกลุ่ม	0.010	3	0.003	1.536	0.210
	ภายในกลุ่ม	0.239	106	0.002		
	รวม	0.249	109			

* ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการเปรียบเทียบระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม(ISO 26000) ของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศให้เป็นหุ้นยั่งยืนประจำปี 2563 Thailand Sustainability Investment (THSI) จำแนกตามคุณลักษณะของบริษัทตามสมมติฐานแล้ว พบว่า ระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่มีคุณลักษณะ ด้านขนาดของกิจการ หรือ Market Capitalization ที่มีขนาดแตกต่างกันมีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่แตกต่างกัน โดยบริษัทที่มีขนาดของกิจการ หรือ Market Capitalization หรือ Firm Size ที่มีมูลค่ามากกว่า 100,000 ล้านบาทขึ้นไป ให้ความสำคัญต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล (ISO 26000)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างปัจจัยคุณลักษณะของบริษัท ความสามารถในการทำกำไร และโครงสร้างเงินทุน ที่ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

Model	Unstandardized		Standardized	t	P-value	Tolerance	VIF
	Coefficients		Coefficients				
	β	Std. Error	Beta				
(Constant)	1.006	0.024		41.159	0.000		
Size	-0.023	0.008	-0.368	-2.791	0.006*	0.483	2.069

$R^2 = 0.166$ $R^2_{adj} = 0.081$ F-ratio = 1.967(.000*)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะของบริษัท ความสามารถในการทำกำไร และโครงสร้างเงินทุน ที่ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า สมการถดถอยที่ได้ คือ $\hat{Y} = 1.006 - 0.023(\text{Size}) + \epsilon$, $R^2 = 0.166$ โดยสมการถดถอยที่ได้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) คิดเป็นร้อยละ 16.60 ($R^2 = 0.166$) และเมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) ได้แก่ ด้านขนาดของกิจการ ($\beta = -0.368$) มีอิทธิพลสูงสุด ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

บทสรุป

จากการศึกษานี้ พบว่า อุตสาหกรรมกลุ่มทรัพยากร (Resource) และ กลุ่มอสังหาริมทรัพย์ (Property) ที่มีอายุของกิจการอยู่ระหว่าง 31-50 ปี ขนาดของกิจการมีมูลค่าน้อยกว่า 10,000 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เป็นนิติบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือบุคคลผู้มีสัญชาติไทย มีความสามารถในการทำกำไรจากการดำเนินการต่อ ยอดขายที่ร้อยละ 22.48 มีอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ (Return On Asset) ร้อยละ 3.45 และอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return On Equity) ร้อยละ 7 ด้านโครงสร้างเงินทุน พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.47 อัตราส่วนหนี้สินต่อผู้ถือหุ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 เท่า และอัตราส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 เท่า

มีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกำกับดูแลองค์กร (Organizational Governance) ด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ด้านการปฏิบัติด้านแรงงาน (Labor Practices) และด้านสิ่งแวดล้อม (The Environment) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Corporate Social Responsibility (CSR) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรธณี กัมพลกัญญา (2558) เมื่อเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม(ISO 26000) พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่มีคุณลักษณะ ด้านขนาดของกิจการหรือ Market Capitalization หรือ Firm Size ที่มีขนาดแตกต่างกันมีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชวรรณ วิชัยดิษฐ์, ไพบุลย์ ผจงวงศ์, ศศิวิมล มีอำพล (2552) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมคือ ขนาดของบริษัท และประเภทอุตสาหกรรม โดยขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท จำแนกตามคุณลักษณะของบริษัท พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่มีคุณลักษณะ ด้านขนาดของกิจการหรือ Market Capitalization หรือ Firm Size ที่มีขนาดแตกต่างกันมีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่แตกต่างกัน โดยบริษัทที่มีขนาดใหญ่จะมีแนวโน้มในการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก (Phoprachak, et al., 2018, pp. 39-54; ณิชวรรณ วิชัยดิษฐ์, 2555, หน้า 112-113; อุภาวดี เนื่องวรรณ, 2561) เนื่องจากบริษัทในกลุ่มหุ้นยั่งยืนหรือ Thailand Sustainability Investment (THSI) ซึ่งหมายถึง บริษัทจดทะเบียนที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนโดย

คำนึงถึงสังคมสิ่งแวดล้อม และบรรษัทภิบาล (ESG) ซึ่งการดำเนินงานจะเน้น ประเด็นในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านสังคม และด้านการจัดการด้านธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility: CSR) ยิ่งบริษัทมีขนาดใหญ่ย่อมมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นจำนวนมากทั้งภายในองค์กร และนอกองค์กร จึงมีการให้ความสำคัญต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ช่วยในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับบริษัท สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชวรณ วิชัยดิษฐ์, ไพบุลย์ ผจงวงศ์, ศศิวิมล มีอำพล (2552) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมคือ ขนาดของบริษัท และประเภทอุตสาหกรรม โดยขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมและบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมแตกต่างกัน มีระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

- 1) บริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศให้เป็นหุ้นยั่งยืนประจำปี 2563 Thailand Sustainability Investment (THSI) ควรที่จะให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อลูกค้าหรือผู้บริโภคอย่างมีจริยธรรมทั้งภายในและภายนอกกิจการอย่างเป็นธรรม รวมถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์และบริการที่มีต่อผู้บริโภค (Consumers) รวมทั้งลูกค้า (Customers) โดยมีการกำหนดหลักการ และแนวทางในการปฏิบัติอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับบริษัท ทั้งยังช่วยยกระดับการทำงานที่มุ่งตอบสนองต่อผู้บริโภคก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อบริษัทอีกด้วย
- 2) นักลงทุนที่ประสงค์จะลงในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ MAI ในบริษัทที่อยู่ในกลุ่มหุ้นยั่งยืน ก่อนการตัดสินใจควรทราบว่า ปัจจัยด้านขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000)
- 3) บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงสังคมสิ่งแวดล้อม และบรรษัทภิบาล (Environmental, Social, and Governance: ESG) การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน เน้นการดำเนินงานในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) การจัดการด้านสังคม (Social) และการจัดการด้านธรรมาภิบาล (Governance) เพื่อให้การจัดการ การกำกับดูแลกิจการที่ดี ไม่ให้เกิดการทุจริตภายในองค์กร ดำเนินกิจการอย่างโปร่งใสและคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ตรงกับแนวคิดของ Corporate Social Responsibility (CSR) และสนับสนุนให้มีเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของบริษัทและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนและประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กรอบแนวความคิดนี้กับบริษัทที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อื่น หรือกลุ่มประชากรอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ MAI เพื่อยืนยันผลการวิจัย โดยใช้กรอบแนวความคิดนี้ เพื่อวัดผลความแตกต่างอย่างชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงศ์ จิรวังศ์. (2560). *ISO26000มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม*. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://www.csrcom.com/articles/view/69>
- กิตติพงศ์ จิรวังศ์. (2560). *ISO 26000 มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ตอนที่ 3)*. สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2563, จาก [http://www.csrcom.com/articles/view/71#:~:text=หลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม%20ตามมาตรฐาน%20ISO,อย่างมีจริยธรรม%20\(Ethical%20Behavior\)](http://www.csrcom.com/articles/view/71#:~:text=หลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม%20ตามมาตรฐาน%20ISO,อย่างมีจริยธรรม%20(Ethical%20Behavior))
- ครองรัตน์ อนุศาสนนันท์, สุรีย์ โภษกรณัญ. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 5 (7), 61-67. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/244440/166272>
- พรรณี กัมพลกัญญา. (2558). *การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรายชื่อหลักทรัพย์ในกลุ่มดัชนีSET100(การค้นคว้าอิสระชั้นมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5702020156_2778_2751.pdf
- ณิชวรรณ วิชัยดิษฐ์, ไพบูลย์ ผจงวงศ์, ศศิวิมล มีอำพล. (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2 The 2nd STOU Graduate Research Conference*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ไทย. สืบค้นจาก https://www.stou.ac.th/thai/grad_stdy/masters/ฟสส/research/2nd/FullPaper/SS/Oral/O-SS%20014%20นางสาวณิชวรรณ%20%20วิชัยดิษฐ์.pdf
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2563). *รายชื่อหุ้นยั่งยืน หรือ Thailand Sustainability Investment (THSI) ประจำปี 2563*. ค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.setsustainability.com/libraries/710/item/thailand-sustainability-investment-lists>
- Business Today. (2562). *เปิดรายชื่อ 98 “หุ้นยั่งยืน” ปี 62*. สืบค้น 22 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.businesstoday.co/money-to-know/17/10/2019/9508/>
- Chau, G.K., & Gray, S. J. (2002). *Ownership structure and corporate voluntary disclosure in Hong Kong and Singapore*. *The International Journal of Accounting*, 37, 247-265
- Darus, F., Arshad, R.; and Othman, S. (2009). *Influence of Institutional Pressure and Ownership Structure on Corporate Social Responsibility Disclosure. Interdisciplinary*. *Journal of Contemporary Research in Business*. 1(5): 123-150
- Eugene F. Brigham, Joel F. Houston, Hsu Jun-ming, Kong Yoon Kee, A.N. Bany- Ariffin. (2559). (รศ. อรุณี นรินทรกุล ณ อยุธยา, รศ. กุสุมา เวชชบูล, ดร. พรหมนัส สิริรังศรี, แปล). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด
- International Organization for Standardization. (2010). *ISO 26000 Social Responsibility*. Geneva: The Organization.
- Mohd Ghazali, N. A. (2007). *Ownership structure and corporate social responsibility disclosure: Some Malaysian evidence*. *Corporate Governance*. 7(3): 251-266
- Tech, H. Y, & Thong, G (1984). *Another look at corporate social responsibility and reporting: An empirical study in a developing country*. *Accounting Organizations and Society*, 9(2), 189-206